

Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης

11η συνάντηση

Κοινωνιολογία της σχολικής γνώσης

- *Νέα Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης* (1970): Ανέδειξε το Αναλυτικό Πρόγραμμα του σχολείου ως πεδίο κοινωνιολογικής έρευνας
- Έμφαση στην κοινωνιολογική ανάλυση της σχολική γνώσης
- Βασικοί Θεωρητικοί: Michael Young και Basil Bernstein

Αυτοί που μιλάνε από θέσεις εξουσίας ορίζουν τι αξίζει να θεωρείται γνώση, ποιος είναι ο βαθμός πρόσβασης σε αυτή για διαφορετικές κοινωνικές ομάδες, ποια είναι τα όρια των γνωστικών περιοχών και πώς αυτά συνδέονται με την κοινωνία.

(Young 1971)

Ερευνητικοί προσανατολισμοί

- Ποια είναι η φύση και η λειτουργία της φανεράς και της συγκαλυμμένης γνώσης στο σχολείο;
- Έρευνα Vulliamy για τη μουσική στο σχολείο
Τι μετράει στο σχολείο ως καλή μουσική; Και πώς η «καλή μουσική» καθρεφτίζει πολιτισμικές προτιμήσεις των μεσαίων τάξεων;
- Ποιος είναι ο ιδεολογικός προσανατολισμός της σχολικής γνώσης;
- Έρευνες που έδειχναν ότι η σχολική γνώση είναι ιδεολογικά φορτισμένη παρουσιάζοντας μια συγκεκριμένη εκδοχή του κόσμου

Κοινωνιολογικές αναλύσεις
της σχολικής γνώσης
στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Η αυτονόητη εθνική αφήγηση

Η τριμερής ελληνική εθνική αφήγηση

- Αρχαίοι Έλληνες

(Αθήνα, Σπάρτη, Θήβα, Μακεδονία, Μικρά Ασία)

- Βυζάντιο

- Τουρκοκρατία – ελληνική επανάσταση – νέο ελληνικό κράτος

- Αδιάρρηκτη συνέχεια ενός θρησκευτικά, γλωσσικά και πολιτισμικά ομοιογενούς έθνους

Δημοτικό:

Γ: Μυθολογία – αρχαία χρόνια

Δ: Αρχαία Χρόνια

Ε: Βυζάντιο

Στ: Νεότερη Ιστορία

Γυμνάσιο:

Α: Αρχαία

Β: Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία (Βυζάντιο)

Γ: Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία

Ο εθνοκεντρισμός των σχολικών βιβλίων

- Έμφαση στη διατήρηση του ελληνικού έθνους
- Υποβάθμιση των πολιτισμικών επιρροών από άλλους
- Σύνδεση με τον ανώτερο ευρωπαϊκό πολιτισμό μέσα από τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό
- Αποσιώπηση μειονοτήτων
- Η Ελλάδα ως θύμα που αντιστέκεται

Φραγκουδάκη (1997)

Συνέχειες και ασυνέχειες: Οι αλλαγές στη σχολική γνώση

Συνέχειες

- Η τριμελής διαίρεση της ιστορίας
- Συναισθηματική φόρτιση
- Ωραιοποίηση εθνικού εαυτού

(Ο Έλληνας ως ο αδύναμος, ο προδομένος, ο αδικημένος)

- Αποσιωπήσεις

(Σφαγές και εγκλήματα σε πολέμους)

Ασυνέχειες

- Η παρουσίαση συγκεκριμένων γεγονότων και προσώπων:
 1. Εμφύλιος πόλεμος
 2. Ιωάννης Μεταξάς
 3. Τρικούπης και πτώχευση του 1893

Μπουζάκης,
Κανταρτζή (2019)

Το σχολικό βιβλίο ως πεδίο αντιπαράθεσης

Διαμάχες γύρω από τα σχολικά βιβλία της Ιστορίας

Εκστρατείες ηθικού πανικού γιατί:

- Αποχρωματίζει τις ένδοξες σελίδες και τα τραύματα του έθνους
- Υποβαθμίζει τη συμβολή της Εκκλησίας στην Εθνική Παλιγγενεσία

Απόσυρση βιβλίων

Η συμβολική βία του δυτικοκεντρισμού

Η επιβολή της Δύσης στον υπόλοιπο κόσμο. Σε πολλές περιοχές του κόσμου οι δυτικοί αποικιοκράτες δημιούργησαν θεσμούς διακυβέρνησης και εθνικές ενότητες στη θέση των κατακερματισμένων γλωσσικά και θρησκευτικά ανθρώπινων συνόλων, όπως οι Βρετανοί στη βορειοανατολική και τη νότια Αφρική, καθώς και στην Ινδία. Λιγότερο ανθεκτικοί υπήρξαν οι θεσμοί που δημιούργησαν οι Γάλλοι, οι Γερμανοί, οι Βέλγοι και οι Ιταλοί στις δικές τους αποικίες. Σε πολλές περιοχές της Αφρικής σχηματίστηκαν αποικίες χωρίς άλλον συνεκτικό δεσμό εκτός από τις αρχές των αποικιοκρατών. Οι αποικίες αυτές αποτέλεσαν κατά τον 20ό αιώνα, όταν απέκτησαν την ανεξαρτησία τους, προβληματικά εθνικά κράτη χωρίς συνοχή, στα οποία εκδηλώθηκαν σκληροί εμφύλιοι πόλεμοι.

Η ευρωπαϊκή αποικιοκρατία του 19ου αιώνα ολοκλήρωσε τη διείσδυση του δυτικού ανθρώπου στον εξωευρωπαϊκό κόσμο, η οποία είχε αρχίσει τον 16ο αιώνα, και τον προσέδεσε στον δυτικό κόσμο. Ο δυτικός άνθρωπος προσπάθησε να ενσωματώσει στον δυτικό πολιτισμό λαούς με κοινωνική οργάνωση και πολιτισμούς διαφορετικούς από τον δυτικό, να τους «προικοδοτήσει» με θεσμούς ανάλογους προς τους δικούς του. Ταυτόχρονα οι πρώτες ύλες και οι παραγωγικές δυνατότητες των αποικιών προσαρμόστηκαν έτσι, ώστε να εξυπηρετούν όχι αποκλειστικά τις ανάγκες των γηγενών κατοίκων, αλλά και τις παραγωγικές ανάγκες των μητροπολιτικών χωρών. Σε πολλές αποικίες ο δυτικός άνθρωπος εξάρθρωσε παραδοσιακές κοινωνικές δομές χωρίς να δημιουργήσει στη θέση τους βιώσιμους δυτικούς θεσμούς, αλλά, παρ' όλα αυτά, κατόρθωσε να εξαλείψει θανατηφόρες επιδημίες, τη δουλεία και άλλες ενδημικές μάστιγες.

Βιβλίο Ιστορία Γ' λυκείου:

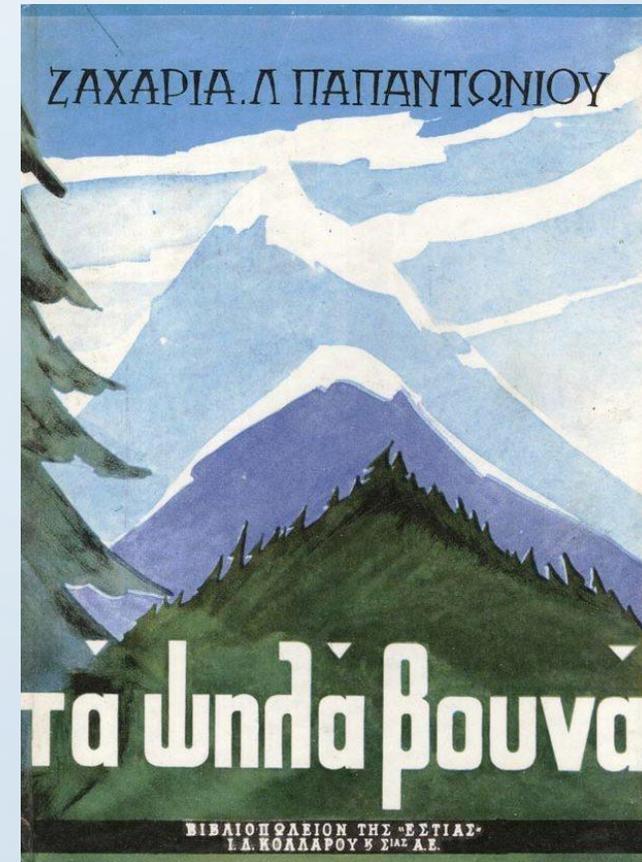
Ιστορία του νεότερου και του σύγχρονου κόσμου

Κεφάλαιο:

Η ακμή της ευρωπαϊκής αποικιοκρατίας

Σχολικό βιβλίο και γλωσσική αντιπαράθεση

- ❑ Γλωσσοεκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1917 (Βενιζέλος, Παπανδρέου)
- ❑ Τα Ψηλά βουνά: Αναγνωστικό Γ' δημοτικού
- ❑ Δημοτική γλώσσα
- ❑ Η ιστορία μιας ομάδας παιδιών που πηγαίνουν εκδρομή στο βουνό
 - Έντονη κριτική για γλώσσα και περιεχόμενο
 - Απόσυρση βιβλίου το 1920

Η ιεράρχηση της σχολικής γνώσης

- Δεν έχουν όλα τα σχολικά μαθήματα την ίδια σημασία.
- Τα μαθήματα ιεραρχούνται με βάση ορισμένα κριτήρια:
 - Πόσες ώρες εμφανίζονται στο πρόγραμμα;
 - Σε πόσες τάξεις εμφανίζονται;
 - Είναι υποχρεωτικά ή επιλεγόμενα;
 - Εξετάζονται πανελλαδικά ή όχι;
 - Διδάσκονται πρωινές ή μεσημεριανές ώρες;
 - Διδάσκονται δια ζώσης ή εξ αποστάσεως;

Η ιεράρχηση της σχολικής γνώσης στην ελληνική εκπαίδευση

- Μελετά τα Αναλυτικά Προγράμματα 1931, 1935, 1939, 1966, 1969
- βασικό ερευνητικό ερώτημα:

Με ποιες μορφές εμφανίζονται στο σχολικό πρόγραμμα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (1931-1973) οι διαστάσεις της ιεράρχησης της σχολικής γνώσης και των σχέσεων ανάμεσα στα περιεχόμενα των μαθημάτων του προγράμματος;

Κοινωνικός μετασχηματισμός και σχολική γνώση

1. Το σχολικό πρόγραμμα είναι μια γνώση που αξιολογείται, κατανέμεται και αξιολογείται με βάση συγκεκριμένα κριτήρια που καθορίζονται από τις κυρίαρχες κοινωνικές τάξεις και την πρόθεσή τους να ασκήσουν κοινωνικό έλεγχο.
2. Η αλλαγή στην ιεράρχηση και την οργάνωση της σχολικής γνώσης δεν είναι τυχαία αλλά προκύπτει από αλλαγές στην τοποθέτηση των κοινωνικών τάξεων.

Κοινωνικός μετασχηματισμός και σχολική γνώση

- Σε όλη τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα υπάρχει μια διαμάχη ανάμεσα σε δύο πλευρές:
 1. Έμφαση στις νεκρές γλώσσες, την ορθή χρήση της ελληνικής, την ιστορία, τα θρησκευτικά.
 2. Έμφαση στις φυσικές επιστήμες, την καθομιλούμενη γλώσσα, στις ζωντανές γλώσσες

Διαμάχη συντηρητικής και εκσυγχρονιστικής αστικής τάξης

- Σταθερά χαρακτηριστικά επίσημης γνώσης:
 - Εθνοκεντρική ιστορία, γεωγραφία, λογοτεχνία
 - Πλήρης απουσία αναφορών σε μη δυτικούς πολιτισμούς
 - Παρουσία νεκρών γλωσσών